

A. Olszewski

Przegląd piśmiennictwa polskiego z zakresu historii sztuki za okres od 1951 do 1954 r.

Ochrona Zabytków 9/3 (34), 199-202

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA POLSKIEGO Z ZAKRESU HISTORII SZTUKI ZA OKRES OD 1951 DO 1954 R.

(ciąg dalszy)

Stefan Tworkowski, O pomnikach. „Przegl. Art.”, 1954, nr 1, str. 5—17, il. nlb. — Zagadnienie pomnika na przestrzeni wieków oraz pomnik nowoczesny.

A. Zotow, O impresjonizmie i modernizmie w rzeźbie. „Przegl. Art.”, 1951, nr 1, str. 34—44, il. nlb. (z „Iskusstwa”, maj—czerwiec 1950, 1 cz. artykułu). — Omówienie zachodnio-europejskiej rzeźby XIX w. ze zwróceniem uwagi na zagadnienia realizmu i odstępstwa od niego.

Aleksandra i Zygmunt Świechowscy, Nieznane zabytki rzeźby gotyckiej na WARMII I POMORZU GDANSKIM. „BHS” XIII, nr 1, 1951, str. 95—108, il. 13. — Opracowanie znalezionych ostatnio rzeźb gotyckich: Madonny z Bisztyńka, Pięt z Żarnowca Morskiego, Kijewa, Stoczka i Robaw.

Jan Machnik, Nowe odkrycie posągów kamiennych w ZSRR. „Z Otcłłani Wieków”, XXII, 1953, str. 249—250, il. 2. — O odkryciach figur kamiennych w Iwankowicach (okr. Kamieniec Podolski) stanowiących być może wyobrażenia bóstw wschodnio-słowiańskich.

Ciekawa figurka spod BUSKA. „Z Otcłłani Wieków”, XXI, nr 2, 1952, str. 73. — Wiadomość o kamiennej figurce zapewne z okresu wczesnośredniowiecznego.

Szczęśny Dettloff, Ze studiów nad Witem Stwoszem. Ołtarz św. Jana Chrzciciela w CIESZYNIE WIELKOPOLSKIM a rzeźba szwabska. „BHS”, XIV, nr 3, 1952, str. 25—56, il. 21. — Opracowanie płaskorzeźby znajdującej się pierwotnie w kościele św. Krzyża we Wrocławiu wraz z wskazaniem na wagę środowiska artystycznego w Szwabii u schyłku XV w.

Karol Siciński, Kamieniarka i rzeźba dekoracyjna w KAZIMIERZU nad Wisłą. „OZ”, V, 1952, nr 2, str. 95—104, il. 94—103 i nr 3, str. 163—173, il. 170—178. — Autor przedstawia renesansową dekorację rzeźbiarską kościoła farnego oraz domów kazimierskich.

Karol Estreicher, Grobowiec WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY. „RK”, XXXIII, zesz. 1, 1953, str. 1—45, il. 96. — Autor przedstawia dzieje grobowca, przypuszczając, że został on wystawiony jeszcze za życia króla. Zajmuje się ikonografią Jagiełły w ogóle oraz przedstawieniami na nagrobku wawelskim. Stwierdza połączenie w tym dziele form średniowiecznych

i renesansowych oraz brak analogii w rzeźbie polskiej na przełomie XIV i XV w. Podkreśla zbieżności z rzeźbą florencką, zwłaszcza stylem pracowni Ghiberiego. Autor przypuszcza, że „ozdoby Cinięgo tak w baldachimie jak i w kaplicy Zygmuntońskiej są silnym odbiciem z sobu ornamentyki stosowanej w Sjenie przez Lorenza Marinę...”

Marian Friedberg, Wystawa stwosowska na WAWELU. „Przegl. Zach.”, VII, t. II, nr 5—8, 1951, str. 681—685. — Krótkie przedstawienie dziejów i konserwacji ołtarza mariackiego.

Marian Friedberg, Zagadnienie powstania ołtarza mariackiego Wita Stwosza w świetle materiału archiwalnego. „SPAU”, LII, 1951, str. 71—74. — Próba przedstawienia historii powstania ołtarza w oparciu o interpretację materiału archiwalnego. Zagadnienie autentyczności aktu erekcyjnego ołtarza, czasu przybycia Stwosza do Krakowa, podstawy finansowe powstania ołtarza.

Marian Friedberg, Ołtarz KRAKOWSKI Wita Stwosza. Studium archiwalne. „Przegl. Zach.”, VIII, t. II, nr 5—8, 1952, str. 673—706. — Autor przeprowadza analizę materiału archiwalnego (zajmuje się zwłaszcza aktem erekcyjnym ołtarza mariackiego), omawia sprawę przybycia Stwosza do Krakowa, przebieg i organizację pracy nad ołtarzem.

Józef Jamroz, Portal z w. XIII w Kościele Dominikańskim w KRAKOWIE. „SPAU”, LII, 1951, str. 398—399. — Autor wyróżnia dwie fazy w portalu dominikańskim: XIII w. i być może ok. poł. XV w.

Stanisław Lorentz, Nagrobek Zygmunta I w mauzoleum WAWELSKIM. „BHS”, XV, nr 3/4, 1953, str. 25—33, il. 11. — Autor opiera się na dokładniejszym niż dotąd zbadaniu zabytku. Dochodzi do wniosku, że „Pozostaje więc chyba jako najprawdopodobniejsze i odpowiadające rzeczywistości powrócenie do treści kontraktu..... i uznanie Berreccio nie tylko za architekta, ale też rzeźbiarza...”

Anna Misiąg-Bocheńska, O głowach WAWELSKICH i przypuszczalnych ich twórcach. „SPAU”, LII, 1951, str. 401—403. — Próba określenia terminu ad quem powstania głów wawelskich, wytypowania ich twórców, oraz rozwiązania ikonograficznego i podania genezy formalnej.

Władysław Tatariewicz, Czarny marmur w KRAKOWIE. „SPAU”, LII, 1951, str. 8—11. — Autor podaje dane historyczne i ogólną charakterysty-

kę prac w marmurze w odniesieniu do pracowni w Dębniku pod Krakowem.

Władysław Tatariewicz, Czarny marmur w KRAKOWIE, „PKHS”, X, 1952, str. 79—152, il. 48. — Praca zawiera omówienie dzieł pracowni w Dębniku pod Krakowem i dzieł tzw. małej architektury tam wykonywanych. Ponadto daje chronologiczne zestawienie wyrobów dębnickich.

Wit Stwosz. Ołtarz KRAKOWSKI (Kolegium redakcyjne Józef Edward Dutkiewicz, Rafał Glücksman, Jerzy Szabowski), Państwowy Instytut Wydawniczy, 1951, str. 31, il. 142 i tabl. barwnych XX. — Wydawnictwo albumowe. Wstęp pióra Tadeusza Dobrowolskiego i Józefa E. Dutkiewicza omawia ołtarz mariacki na tle epoki powstania dzieła.

Wit Stwosz. Der KRAKAUER Altar. PIW 1953, str. 35, il. 141 i tabl. XX.

Wit Stwosz. Le rétable de Cracovie. PIW 1953, str. 35, tabl. 141 i XX barwnych.

Ryszard Gansiniec, Nagrobek BOLESŁAWA WIELKIEGO. „Przegl. Zach.”, VII, t. II, nr 5—8, 1951, str. 359—537, il. nlb. — Autor zajmuje się tekstem napisu, który niegdyś znajdował się na nagrobku Chrobrego w katedrze poznańskiej, podając dzieje badań tekstu, jego źródła i krytykę. Zamieszcza rycinę ks. Przyłuskiego przedstawiającą nagrobek przed zniszczeniem. Przytacza teksty odnoszące się do wyglądu nagrobka.

Ryszard Gansiniec, Grobowiec BOLESŁAWA CHROBREGO. „Arch.”, 1949, III, wyd. 1952, str. 123—168, il. 11. — Autor ogranicza się tu do krytyki źródeł i do zagadnień historii kultury.

Stanisław Szymański, Rzeźby mazowieckie w RADZIŁOWIE. „OZ”, IV, nr 1—2, 1951, str. 58—64, il. 46—50. — O znalezionych w r. 1950 późnogotyckich rzeźbach Zaśnięcia N. P. Marii i św. Jerzego znajdujących się niegdyś prawdopodobnie w kościele parafialnym w Radziłowie.

Bohdan Urbanowicz, Malowidła Venantego da Subiaco w RYTWIANACH (Z zagadnień związków architektury, rzeźby i malarstwa w sztuce polskiego Renesansu). „Przegl. Art.”, 1952, nr 6, str. 29—39, il. nlb. — Charakterystyka dekoracji stiukowej i malarskiej kościoła kamedulskiego w Rytwianach.

Helena Kozakiewiczowa, Nagrobek Tomasz Sobockiego w SOBOCIE. „BHS”, XIV, nr 4, 1952, str. 175—180, il. 7. — Autorka ustawia zabytek na tle ówczesnej sztuki odlewniczej, skłaniając się do szukania miejsca odlania płyty Sobockiego w kraju.

Zygmunt Świechowski, Znaczenie najnowszego odkrycia w STRZELNIE. „OZ”, VII, nr 4, 1954 str. 273—276, il. 266—268. — O nowo odkrytym tympanonie w północnej ścianie kościoła św. Trójcy, w którym doszło wg autora do przeniknięcia się różnych wątków ikonograficznych. Autor zestawia tympanon strzeleński z tympanonem kościoła św. Mikołaja w Wysocicach.

Helena Cehak-Hołubowiczowa, Jak datować figurkę pieska ze SŁĘŻY? „Arch.”, 1949, III, wyd. 1952, str. 341—342, il. 3.

Helena i Włodzimierz Hołubowiczowie, Rzeźba kultowa koło wsi GARNCARSKO w pobliżu Słęży. „Arch.”, 1949, III, 1952, str. 215—223, il. 12.

Helena Cehak-Hołubowiczowa, Nowo odkryte znaki w kształcie litery X na rzeźbach ślezańskich. „Z Otchłani Wieków”, XXI, nr 2, 1952, str. 49—55, il. 7. — Autorka wysuwa tezę roboczą, że kultowe rzeźby ślezańskie znaczone tzw. ukośnym krzyżem można wiązać z gromem łużyckim na szczycie Słęży.

Maria Rozzińska, Pierwowzory graficzne ŁAZIENKOWSKICH stiuków figuralnych. „BHS”, XV, nr 2, 1953, str. 33—47, il. — Autorka dochodzi do wniosku, że cztery omawiane panneaux stiukowe wykonane zostały na podstawie rycin Bloemaerta i Mathama wg rysunków Diepenbeecka do wydawnictwa M. de Marolles, „Tableaux du Temple des Muses”, Paris 1655, i że pochodzą z czasów przedstanisławowskich.

Romana Zdziańska, Nagrobek ks. Mazowieckich w katedrze WARSZAWSKIEJ. „BHS”, XIV, nr 4, 1952, str. 180—185, il. 5. — Opracowanie jednego z pierwszych na Mazowszu zabytków renesansu, uszkodzonego poważnie w czasie ostatniej wojny.

Krzysztof Dąbrowski, Płyta nagrobkowa Jana i Katarzyny Ciświckich z ŻERNIK, pow. Kalisz. „OZ” VI, nr 4, 1953, str. 248—250, il. 1. — O płycie nagrobkowej być może z r. 1575 z wyobrażeniem postaci małżonków Ciświckich.

W. Stasow o rzeźbiarzu M. ANTO-KOLSKIM. Przekład H. Kr. „Przegl. Art.”, 1951, nr 6, str. 23—28, il. nlb. — Wyjątki z pracy pt. „25 lat sztuki rosyjskiej”. Krótka charakterystyka twórczości rzeźbiarza.

Władysław Tatariewicz, Wspomnienie o Józefie GARDECKIM. „Przegl. Art.”, 1953, nr 6, str. 62—65, il. nlb. — Krótki szkic życia i twórczości rzeźbiarza. Bogusław Kopyłowski, Unikaty i nieznanne rzeźby KÄNDLERA w zbiorze

rach polskich. „BHS”, XIII, nr 2—3, 1951, str. 138—165, il. 17. — Na tle twórczości Kändlera przedstawiono łączące się z nim zabytki w Muzeum Narodowym w Warszawie, klasztorze na Jasnej Górze w Częstochowie oraz w kaplicy w Rogalinie.

Bolesław Przybyszewski, Z poszukiwań archiwalnych za MISTRZEM TRYPTYKU KSIĄŻNICZKIEGO. „SPAU”, LIII, 1952, str. 71—72. — Próba związania ołtarza księżnickiego z Michałem, zapewne pomocnikiem Wita Stwosza w pracy nad Ołtarzem Mariackim.

Dariusz Kaczmarczyk, Rzeźby nagrobne Jakuba MONALDIEGO. „BHS”, XIV, nr 3, 1952, str. 72—83, il. 11. — O nagrobkach bpa Andrzeja Młodziejowskiego w Stubicach, prymasa Antoniego Ostrowskiego w Skierniewicach i Radziwiłłów w Szydłowcu.

Bolesław Przybyszewski, Testament Adama NEGOWICZA. „SPAU”, LII, 1951, str. 74—75. — Omówienie testamentu kierownika pracowni kamieniarskiej w Dębniku Adama Negowicza oraz spraw wiązanych się z procesem, jaki wywiązał się w związku z testamentem.

Zbigniew Filarski, List wdowy po Andrzeju SCHLÜTERZE w archiwum w Gdańsku. „BHS”, XIII, nr 2—3, 1951, str. 174—180. — Opublikowanie listu wraz z komentarzem.

Tadeusz Mańkowski, Rzeźby SCHLÜTERA w pałacu Krasieńskich w Warszawie. „BHS”, XIII, nr 2—3, 1951, str. 118—137, il. 17.

Bolesław Przybyszewski, Nieznane archiwalia dotyczące Wita STWOSZA. „SPAU”, LII, 1951, str. 587—590. — Kilka wzmianek o Stwoszu w krakowskich Acta Officialia, m. in. notatka określająca go jako rzeźbiarza „de Horb” (w Wirtembergii).

Bolesław Przybyszewski, Nieznane archiwalia dotyczące Wita STWOSZA. „BHS”, XIV, nr 2, 1952, str. 62—66, il. 1. — Autor publikuje i komentuje nowe dane odnoszące się do Stwosza, wydobyte z archiwum Konsystorza Krakowskiego.

MALARSTWO

Zygmunt Batowski, Malarki STANISŁAWA AUGUSTA. Wrocław 1951, str. VII, 71, 2 nlb., tabl. 17. — Na wstępie autor poświęca nieco uwagi stosunkowi kobiet do malarstwa w Polsce w różnych epokach. Następne rozdziały wspominają o kobietach zajmujących się malarstwem lub grafiką w epoce Stanisławowskiej: Annie Rojeckiej, Miączyńskiej, Weronice Paszkowskiej, Annie Charczew-

skiej, Fryderyce Bacciarelli i jej córkach Mariannie i Cecylii Merlini, du Neufgermain i E. Vigée-Lebrun.

Lech Budrecki, O naukową ocenę IMPRESJONIZMU i kierunków odeń pochodnych. „Mat. do stud.”, IV, nr 2, 1953, str. 252—260. — Autor omawia wydaną w języku rosyjskim w r. 1949 pracę S. Warszawskiego pt. „Schyłkowa sztuka Zachodu przed sądem rosyjskich realistów”.

Helena Blumówna, KRAJOBRAZ — z warsztatu malarza realisty. „Przegl. Art.”, 1951, nr 6, str. 69—76, il. nlb. — Rozważania nad problemem realizmu w malarstwie polskim XIX w. na marginesie wystawy w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Helena Blumówna, Warsztat malarza realisty. KRAJOBRAZ. Wydawnictwo „Sztuka”, Warszawa 1954, str. 60, il. 60. Muzeum Narodowe w Krakowie. — Publikacja przedstawia rysunki i szkice malarzy polskich z lat 1830—1890, pokazane na wystawie czasowej w Galerii w Sukiennicach. Zawiera wstęp, dający uwagi ogólne, krótkie wiadomości o artystach wraz ze spisem dzieł.

Tadeusz Cieński, TECHNIKI malarstwa, Wrocław 1952, str. 71, tabl. X. Muzeum Śląskie we Wrocławiu. — Wiadomości technologiczne i historyczne o technikach malarzkich.

A. A. Dejneka, W sprawie malarstwa MONUMENTALNO-DEKORACYJNEGO. Przekład: W. Jaworski. „Przegl. Art.” 1952, nr 6, str. 40—49, il. nlb. — Omówienie zagadnień malarstwa monumentalnego ze zwróceniem uwagi na techniki w tej dziedzinie plastyki w oparciu o przykłady z dawnych wieków.

Jacques Gaucheron, REALIZM pejzażu holenderskiego XVII wieku. „Przegl. Art.” 1951, nr 6, str. 29—43, il. nlb. — Charakterystyka malarstwa holenderskiego XVII w. na tle ówczesnych stosunków politycznych i społecznych.

Stanisław Jan Gąsiorowski, Bogumiła KISLINGA. „Wiadomość historyczna i naukowa ośmiu Szkół malarstwa” z r. 1825. „SPAU”, LII, 1951, str. 851—853. — Autor omawia papiery po B. Kislingu, poświęcając więcej uwagi jego rozprawce o malarstwie. Kisling w pracy tej charakteryzuje szereg „szkół” malarstwa obcego (floreńska, rzymska, wenecka, lombardzka, francuska, niemiecka, flamandzka, holenderska).

Stanisław Jan Gąsiorowski, Freski GRECKO-ITALSKIE w b. Muzeum Czarotorskich w Krakowie. „SPAU”, LIII, nr 3, str. 118—120. — Autor omawia 5 fragmentów malarstwa ściennego.

Zdzisław Kępiński, Aniela Sławska, Zagadnienie mecenatu na przykładzie **PORTRETU POLSKIEGO** od XVI do XVIII wieku. „Studia Muzealne”, I, Poznań 1953, str. 6—43, il. 30. Muzeum Narodowe w Poznaniu. — Artykuł omawia zagadnienie mecenatu w związku z układem sił społecznych od epoki renesansu do klasycyzmu.

Zofia Kozłowska-Budkowa, **CATHEDRALIS**. „SPAU”, LII, 1951, str. 289—290. — Autorka twierdzi, że pojęcie katedralisa oznaczało twarzą-artystę.

Helena Krąjewska, Warsztat twórczy współczesnego artysty w stosunku do realistycznej tradycji sztuki XIX w. „Przegl. Art.”, 1951 nr 1, str. 16—23, il. nrb. — Autorka daje marksistowską ocenę malarstwa XIX w.

MALARSTWO POLSKIE. Wyd. I i II Warszawa 1952, III, Warszawa 1953, po 10 il. Biuro Wydawnictw Artystycznych i Ludowych C.P.L. i A. — Reprodukcje dzieł niektórych z czołowych malarzy polskich XIX i XX wieku.

Malarstwo polskie doby **OŚWIECENIA**. Katalog wystawy w opracowaniu Przemysława Michałowskiego, przedmowa Zdzisława Kępińskiego. Poznań 1951, str. 35, il. nrb. Muzeum Narodowe w Poznaniu. — Oprócz spisu obrazów i wiadomości o artystach, których dzieła wystawiono, zawiera też krótki rys dziejów malarstwa tejże epoki w Polsce.

MALARSTWO POLSKIE XIX i XX wieku. Katalog wystawy w opracowaniu Marii Gąsiorowskiej, przedmowa Jerzego Remera. Toruń 1952, str. 78, tabl. 14. Muzeum Pomorskie w Toruniu, Dział Sztuki. Opracowanie, oprócz katalogu przynoszącego wiadomości o artystach, których dzieła znajdują się w Muzeum i opisu obrazów, zawiera również uwagi na temat rozwoju malarstwa polskiego w XIX i XX w.

Malarstwo polskie **REALIZMU MIESZCZAŃSKIEGO** I połowy XIX wieku. Katalog wystawy w opracowaniu Przemysława Michałowskiego, przedmowa Zdzisława Kępińskiego. Poznań 1951, str. 22, il. nrb. Muzeum Narodowe w Poznaniu. — Opracowanie zawiera uwagi na temat malarstwa polskiego I poł. XIX w. i jego epoki oraz katalog obrazów wraz z krótkimi informacjami o twórcach, których dzieła pokazano na wystawie.

Jolanta Maurin - Białostocka, Książka Antala o malarstwie **FLORENCYKIM** XIV i XV wieku i zagadnienia metodologiczne z nią związane. „Mat. do stud.”, III, nr 4, 1952, str. 149—171. — Omówienie pracy, której autor próbuje

zastosować „interpretację socjologiczną” przy przedstawianiu zagadnień malarstwa włoskiego w XIV i XV stuleciu.

Janusz Orłowski, Naturalistyczna sztuka skalna obszaru **FRANKOKANTABRYJSKIEGO**. „Z Otcłani Wieków” XXII, nr 1, 1953, str. 1—7, il. 6. — O malarstwie i rysunku z epoki przedhistorycznej.

Ksawery Piwocki, recenzja pracy Tadeusza Dobrowolskiego: „Polskie **MALARSTWO PORTRETOWE**, ze studiów nad sztuką epoki sarmatyzmu (Kraków 1948, Wyd. PAU) zamieszczona w „BHS”, XIII, nr 1, 1951, str. 117—126.

Ksawery Piwocki, **REALIZM** mieszczański malarstwa holenderskiego XVII w. „Przegl. Art.”, 1951, nr 3, str. 5—16, il. nrb. — Dzieje realizmu holenderskiego XVII w. na tle przemian społecznych i politycznych.

(c. d. n.)

A. Olszewski

Z PIŚMIENICTWA OBCEGO

PRACE REKONSTRUKCYJNO-KONSERWATORSKIE NA KREMLU MOSKIEWSKIM*

Od 20 lipca 1955 r. Rząd Z.S.R.R. udostępnił wszystkim obywatelom zwiedzanie Kremla (z r. 1367), wraz z wszelkimi zabytkowymi pałacami i cerkwiemi oraz wspaniałymi dziełami sztuki zdobniczej, gromadzonymi w Arsenale, zwanym Orużejnaja Pałata.

Partia i władza ludowa Z.S.R.R. od początku troszczyła się o utrzymanie pomników kultury narodowej w dobrym stanie, co znalazło wyraz w szeregu wydanych aktów ustawodawczych, jak i w realizacji tychże. Ratowano nie tylko zabytki najbardziej wartościowe, lecz cały zespół. Plac przedkremlowski i Plac Senacki oraz część nadbrzeżna, zw. Podoł, zostały uporządkowane a wnętrza pałaców i cerkwi pojaśniały i ożywiły się barwami. Zaprowadzono urządzenia klimatyzacyjne, które zapewniają odpowiednie warunki dostępu świeżego powietrza i wilgotności. Zbiory wzbogacono.

Prace rekonstrukcyjno-konserwatorskie, to poważny proces naukowy, który ma na celu zachowanie autentycznego obiektu i stworzenie warunków trwałego zachowania, usunięcie zeszpeceń i wypa-

* Streszczenie artykułu L. Pietrowa. Restawraconnyje roboty w moskowskom Kremle. „Architektura i Stroitelstwo Moskwy”, r. IV, 1955, nr 10, str. 23-24.